

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/usa/105307,Czlonkowie-Sokolstwa-w-armii-Stanow-Zjednoczonych.html>

ARTYKUŁ

Członkowie Sokolstwa w armii Stanów Zjednoczonych

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: KRZYSZTOF PAWLUCZUK 29.01.2024

W okresie II wojny światowej w armii Stanów Zjednoczonych służyli także liczni Polacy lub Amerykanie mający polskie korzenie. Pierwsi zaciągali się do wojska za oceanem już w 1939 r., po napaści Niemiec i ZSRS na Polskę.

Z badań i szacunków wynika, że po 1941 r. w działaniach wojennych na różnych frontach wzięło udział ponad milion amerykańskich żołnierzy polskiego pochodzenia. Wśród nich było również wielu członków Sokolstwa Polskiego w Ameryce.

Sokolstwo Polskie i amerykańska armia

Kiedy okazało się, że misja rekrutacyjna do Polskich Sił Zbrojnych, prowadzona przy udziale Sokolstwa w USA i Kanadzie w latach 1941-1942, nie przynosi oczekiwanych rezultatów, związek kontynuował swoje wysiłki w celu mobilizacji tamtejszej Polonii i zasilenia przez nią szeregów amerykańskiego wojska. Cele pozostały te same: zwycięstwo nad totalitaryzmem, wolność Polski, obrona zasad demokratycznych, godności człowieka itd.

Edward Rosentreter, członek Sokolstwa Polskiego w Ameryce z gniazda nr 2 w Chicago, w mundurze sił powietrznych USA, lata II wojny światowej. Fot. z zasobu AIPN

**Członek Sokolstwa Polskiego w
Ameryce Kazimierz Tyborowski w
mundurze US Army, lata II wojny
światowej. Fot. z zasobu AIPN**

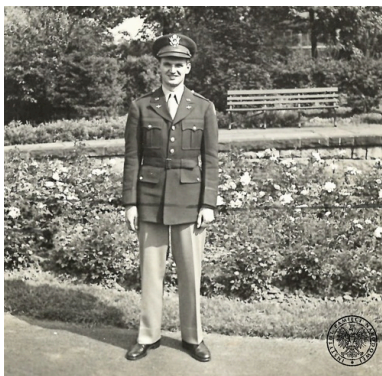
Narzędziem do ich osiągnięcia dla Polaków żyjących w Ameryce miała być jednak armia USA, a to wymagało wsparcia wysiłku wojennego tego państwa. Dlatego też w prowadzonej przez siebie narracji Sokolstwo zdecydowanie przeniosło akcenty na zwycięstwo USA oraz członków Sokolstwa licznie służących w armii amerykańskiej.

Zarząd organizacji podjął kilka decyzji związanych z tymi działaniami jeszcze przed wybuchem wojny z Japonią, w okresie, kiedy Stany Zjednoczone rozpoczęły przygotowania do ewentualnego konfliktu. Po podpisaniu we wrześniu 1940 r. ustawy o szkoleniach i usługach selektywnych (tzw. ustawa Burke'a-Wadswortha) wprowadzającej powszechne przeszkolenie wojskowe wszystkich mężczyzn w wieku od 21 do 35 roku życia, uchwalono ulgi dla członków Sokolstwa odbywających służbę wojskową, w tym zwolnienie z płacenia podatku organizacyjnego.

Członek Sokolstwa Polskiego w Ameryce Z. Gonglewski w mundurze US Army, czerwiec 1944 r. Fot. z zasobu AIPN

Nierozpoznany członek Sokolstwa Polskiego w Ameryce w mundurze US Army, lata II wojny światowej. Fot. z zasobu AIPN

Do jednostek wojskowych, w których przebywali, wysyłano egzemplarze „Sokoła Polskiego” – oficjalnego organu prasowego związku. Ponadto niektóre gniazda postanowiły uiszczać opłaty asekuracyjne za swoich członków, którzy poszli na wojnę.

Wielokrotnie pisano o Sokołach, którzy zostali powołani do wojska bądź zgłosili się na ochotnika i uczestniczą w działaniach wojennych. Opisywano również wieczorki pożegnalne, jakie urządzano im w macierzystych gniazdach oraz zachęcano do przesyłania do redakcji informacji o Sokołach-żołnierzach, które następnie publikowano w gazecie, podając przy tym liczbę członków poszczególnych gniazd służących w wojsku.

Gimnastycy i dywersanci

Stałe zaangażowanie Sokolstwa w sprawy toczącej się wojny nie było jedynym polem działania organizacji w pierwszej połowie lat czterdziestych. Bez względu na okoliczności kontynuowano statutową działalność na polu gimnastycznym i ćwiczeniowym. Zarząd podjął decyzję o wprowadzeniu do programu gimnastyki ćwiczeń wojskowych, a nawet zachęcał do formowania drużyn bojowych przy gniazdach Sokolstwa. Asumpt do tego miały dać znakomite efekty programu sokolego w postaci praktycznych umiejętności wyniesionych z przebytych obozów, szkoleń i treningów, o których pisali do centrali członkowie Sokolstwa przebywający w armii. Miał to być kolejny dowód wytężonej pracy związku na rzecz ogólnego wysiłku wojennego państwa.

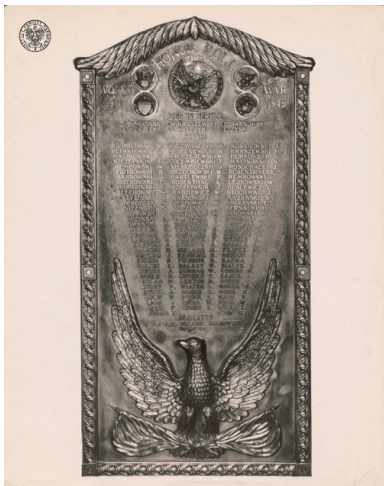

**Przypinka Loyal Roosevelt Army,
lata II wojny światowej. Z zasobu
AIPN**

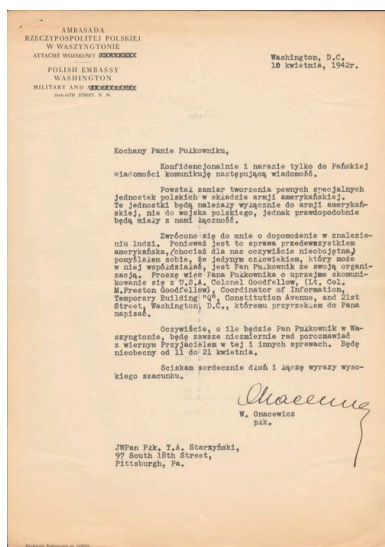
Naszywka mundurowa z okresu służby w 9. Armii Powietrznej Stanów Zjednoczonych należąca do Józefa Beczkowskiego, członka gniazda sokolego nr 16 w Baltimore w stanie Maryland, lata II wojny światowej. Z zasobu AIPN

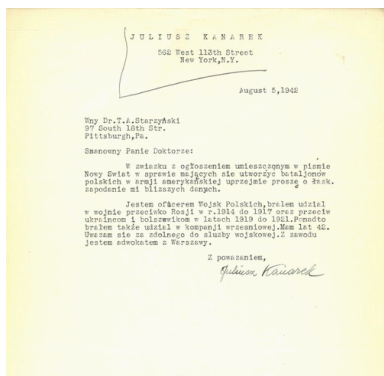

Tablica upamiętniająca członków Sokolstwa Polskiego w Ameryce z gniazda nr 88 w New Britain w stanie Connecticut, biorących udział w walkach i poległych w trakcie II wojny światowej. Fot. z zasobu AIPN

Drugim aspektem aktywnego włączenia się Sokolstwa w sprawę formowania sił zbrojnych USA podczas II wojny światowej był udział w 1942 r. w projekcie stworzenia przy siłach zbrojnych Stanów Zjednoczonych specjalnych jednostek składających się wyłącznie z Polaków. Pomysł polskich formacji specjalnych wielkości batalionu pojawił się niedługo po przystąpieniu tego państwa do wojny. Wyszedł on z Biura Koordynatora Informacji (*Coordinator of Information* – COI), rządowej agencji wywiadowczej powstałej w lipcu 1941 r. Potencjalnie miały być one wykorzystywane do operacji specjalnych w części Europy okupowanej przez Niemców, a zwłaszcza w Polsce. Prezes Sokolstwa Teofil Starzyński otrzymał propozycję zorganizowania rekrutacji do tych oddziałów ochotników władających językiem polskim. Jednak pomimo pojawienia się pozytywnego odzewu wśród młodych Polaków i dość licznego zainteresowania nową formacją, szybko nastąpił impas w jej tworzeniu. Strona amerykańska (prawdopodobnie z przyczyn politycznych) zrezygnowała z kontynuowania prac nad tym projektem.

**Pismo attaché wojskowego
Ambasady RP w USA płk.
Włodzimierza Onacewicza do płk.
Teofila Starzyńskiego, prezesa
Sokolstwa Polskiego w Ameryce,
dotyczące tworzenia polskich
oddziałów w ramach armii
amerykańskiej, 10 kwietnia 1942
r. Z zasobu AIPN**

**Pismo Juliusza Kanarka dotyczące
zgłoszenia się do składającej się z
Polaków specjalnej jednostki w
Armii USA, 5 sierpnia 1942 r. Z
zasobu AIPN**

* * *

Aktywne działania Sokolstwa Polskiego w Ameryce podczas II wojny światowej, prowadzone zarówno wśród członków związku, jak i całej amerykańskiej Polonii, przyniosły USA wymierne korzyści w postaci tysięcy nowych żołnierzy. Okazali się oni niezbędni do efektywnego prowadzenia działań zbrojnych i przyczynili się do odniesienia końcowego zwycięstwa.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

Strona 0266

Artykuł z czasopisma „Sokół Polski” o odznaczeniu Sokoła, Benny’ego Anuszkiewicza, Medalem Purpurowego Serca, 17 sierpnia 1944 r. Z zasobu AIPN

Strona 0264

Artykuł z czasopisma „Sokół Polski” o służbie w Armii USA trzech członków Sokolstwa Polskiego w Ameryce z gniazda nr

**318 w Beaver Falls w stanie
Pensylwania, 7 września 1944 r. Z
zasobu AIPN**

**Artykuł z czasopisma „Sokół
Polski” o odznaczeniu Witolda
Dylewskiego - członka Sokolstwa
Polskiego w Ameryce z gniazda nr
2 w Chicago - orderem Brązowej
Gwiazdy, 23 listopada 1944 r. Z
zasobu AIPN**

**Artykuł z czasopisma „Sokół
Polski” dotyczący zakończenia
służby wojskowej przez członków
Sokolstwa Polskiego w Ameryce z
gniazda nr 41 w New Kensington
w stanie Pensylwania, 11
kwietnia 1946 r. Z zasobu AIPN**

COFNIJ SIĘ